

Innspill til Likeverds- og mangfoldsutvalget 24. nov 2021

Stopp hatprat er en ungdomsbevegelse for menneskerettigheter og mot hatprat startet etter terrorangrepene 22. juli av Europarådets ungdomsråd. Vi har ungdomsambassadører som er forbilder i å bekjempe hatprat og holder workshops for ungdommer og kurs for ungdomsarbeidere og lærere. Vi er lokalisert hos Norges Handikapforbund Oslo og har et godt forhold til organisasjonen, men er selvstendige i hvilke aktiviteter og planer vi gjennomfører under kampanjen og fokuserer på hatprat og menneskerettigheter på tvers av grunnlag.

Dere har bedt om tilbakemeldinger på mandatet, dets muligheter og svakheter. Overordnet ser mandatet ut til å være veldig bredt og alt kan ikke dekkes, så det kan se ut til å være et behov for å prioritere og finne hva som er kjerneproblematikken som trenger å adresseres.

Muligheter ved mandatet

Det å se utenlands. Det er eksempler på gode praksiser i andre land som har kommet lengre på feltet, særlig det som gjelder hatkriminalitet og hatytringer mot funksjonshemmede. Særlig Storbritannia utmerker seg der¹.

Det å ta tak i utfordringer knyttet til digitalisering og framvekst av sosiale medier og algoritmestyrte tjenester². Det er grunn til å tro at teknologien tar utgangspunkt i normative antakelser om hvordan mennesker ser ut og hvordan våre kropper fungerer, noe som kan skape barrierer. Samtidig kan slik teknologi på sitt beste også bidra til å redusere forskjeller og gi muligheter for deltakelse.

Det å gjøre en forskjell og ta tak i utfordringer sivilsamfunnet har poengtert i lang tid. Sette fingeren på utfordringer man kjenner til og som preger dagens situasjon og bruke den legitimiteten en NOU legger til grunn for å gjøre noe med det.

Svakheter ved mandatet.

Kartlegging av tiltak. På holdningsarbeid er det generelt vanskelig å vurdere effekt og i hvilken grad tiltakene fungerer etter intensjonen. Det er tidkrevende og krevende å måle. Å skulle vurdere årsaksvirkninger av tiltak og hvorfor ting har fungert eller ikke er en enorm oppgave. En rapport som skulle vurdere tiltak mot hatytringer ble laget på oppdrag fra Bufdir av HL-senteret og OsloMet, denne gir også anbefalinger til hva som må gjøres videre³.

Mandatet veldig bredt, fra region stat til kommune, gjennom hele livsløpet og alle samfunnets arenaer. Det er vanskelig å skulle dekke alle områder. Videre vil det å anbefale endringer uten at det følger midler til å implementere disse kunne svekke effekten av NOUen og implementeringen av anbefalingene i praksis.

¹ <https://www.cps.gov.uk/crime-info/hate-crime>

² https://en.wikipedia.org/wiki/The_Age_of_Surveillance_Capitalism

³ <https://www.bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00004582>

Prioriteringer i arbeidet.

Holdninger og strukturelle betingelser i samfunnet henger sammen. Holdninger utgjør en del, men kombinasjonen holdninger og mangel på tilgjengelighet og universell utforming kan synes å forsterke hverandre. Det å jobbe med holdninger og det å jobbe med tilgjengelighet blir ofte satt opp mot hverandre. Det er mulig å se for seg at disse to tingene påvirker hverandre, og at holdninger og prioriteringer i form av tiltak henger sammen. En funksjonshemmet som vil ut i arbeidslivet kan møte barrierer både i form av negative forventninger og fordommer fra en mulig arbeidsgiver, samt mangelfull utforming og tilrettelegging for deltakelse i arbeidslivet fra både stat og nevnte arbeidsgiver. Disse tingene bør sees i sammenheng.

Holdninger og strukturelle/tilretteleggings spørsmål blir mye blandet sammen når det kommer til hatytringer. Ta hvordan hatytringer mot funksjonshemmede ofte blander sammen det at det koster samfunnet for mye å tilrettelegge for at funksjonshemmede kan delta, kombinert med fordommer om at funksjonshemmede ikke er i stand til å delta og er «mindre intelligente» enn andre.

Kunnskap og holdninger

Når det kommer til hatprat så vet vi alt for lite om hatprat mot funksjonshemmede og det er begrenset med forskning. En undersøkelse viser at en av tre har blitt utsatt for hatefulle ytringer⁴, samtidig er det kun registrert en håndfull anmeldelser årlig. Det er lite kunnskap om denne form for hatytringer både hos de som blir utsatt og hos de som skal etterforske denne form for hatytringer, noe som trolig er årsaken til en høy grad av underrapportering. At politiet ikke gjenkjenner hatytringer som hat, men f.eks. kriminalitet mot en forsvarsløs person, at funksjonshemmede selv ikke gjenkjenner hatpraten som potensiell ulovlig hatprat og at det er høy aksept for krenkende språk i politikken og samfunnsdebatten når det kommer til hvordan funksjonshemmede omtales.

Det er likheter med andre utsatte grupper i det at deler av hatpraten har blitt så normalisert at den ikke forstås som fordomsfullt eller hatefullt overhodet, slik som ved funksjonsrelaterte skjellsord. Forståelsen av hatytringer mot funksjonshemmede bør styrkes og kunnskapen bør styrkes både hos de som utsettes, institusjonene som skal hjelpe dem og i samfunnet generelt. Både forskning og holdningsarbeid er nødvendig her. Det bør omhandle handlingskompetanse (hva gjør man om man blir utsatt) og kunnskap om hatytringer (hva er hatprat, hvordan fungerer det).

Av eksempler på tiltak så finnes Unge funksjonshemmede sitt prosjekt om hatprat, der de har laget en rapport og et undervisningsopplegg⁵. Videre utførte Bufdir gjennomførte en holdningskampanje i 2020 #deterhat som gikk viralt i sosiale medier med videoer og visuelt materiale⁶. Det er et godt spørsmål i hvordan effekten har vært av denne og lignende kampanjer, ut over at den har blitt delt i sosiale medier. Og hvordan holdningsskapende tiltak kan nå bredere ut i skoler og hos ungdom. Det finnes til vår kjennskap ingen gruppe som dokumenterer hets mot funksjonshemmede, slik som det gjør på samehets og hets mot transpersoner.

⁴ <https://www.bufdir.no/bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00003698>

⁵ <https://ungefunksjonshemmede.no/ressurser/prosjekter/sta-opp-mot-hatprat/>

⁶ <https://www.trigger.no/arbeider/hatefulle-ytringer>,
<https://kommunikasjon.ntb.no/pressemelding/kampanje-tar-oppgior-med-hat-mot-funksjonshemmede?publisherId=89435&releasId=17897327> og
<https://www.youtube.com/watch?v=nUo93AxsA98>

